

EUROPA SI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

Mensile. Spedizione abb. postale Gruppo III 70% - 00187 Roma, Foro Traiano 1/A, Tel.(06)679.77.85

«SUNT NAȚIONALIST»

Învinuirea de «naționalism» pe care te miri cine i-o aducea de curând lui Eminescu, ne-a amintit distincția netă, pe care Petre Țuțea o făcea cândva, între *naționaliști* și *patrioți*: «Patriot poți să fii în mai multe țări la rând», băga de seamă subtilul gânditor care atâtoră dintre noi ne-a fost profesor fără catalog. «Azi ești patriot aici, mâine în Germania, poimâine cine mai știe unde?... Dar ești patriot, căci odată cu cetățenia pe care ți-o acordă, legile oricărei țări te obligă să fii patriot. A fi patriot este o datorie cetățenească. A fi naționalist este o stare de grație. Nimeni nu-ți poate pretinde să fii naționalist așa cum nu-ți poate cere să fii talentat sau genial. A fi naționalist este un noroc, pe care nu-l au prea mulți».

Ne luăm îngăduința de a continua:

Naționalismul ca stare de grație, de iluminare, de înțelegere a ceva ce scapă «celorlalți»... Adică motivele pentru care nu poți concepe patriotismul decât într-un singur spațiu, chiar depărtându-te de el - cu sau fără voie - dar rămânându-i fidel...

Naționalismul este mai mult decât o atitudine, este un mod de-a-ți trăi viața, un mod de-a recepta lumea și de-a i te dărui.

Patriotismul este o virtute egal răspândită în lume, în vreme ce naționalismul are îndreptățiri diferite de la o nație la alta. Pe alocuri lipsind chiar. Sau mie mi-e greu să-l înțeleg. Bunăoară ce ar putea fi acela naționalismul american... Sau sovietic...

Probabil că și alte naționalisme mi-ar fi greu să le înțeleg. Ceea ce nu mă face să le respect mai puțin.

Oricum, îmi pare lucru sigur că temeiurile naționalismului pentru un german sunt altele decât ale unui franțuz, și chiar doi români s-ar putea să aibă justificări diferite pentru naționalismul cu care își nutresc viața, gândurile și faptele.

Încerc, cât mă privește, să mă dumiresc asupra acestor rațiuni și să le cuprind sub bolta cea mai încăpătoare. Ajung astfel să mi se pară că pentru noi, Români, sentimentul naționalist crește în chip firesc din sentimentul de justiție, din înăscuta noastră și atât de omenească sete de dreptate. Căci, asistând la spectacolul istoriei noastre naționale, te alegi în primul rând cu evidența *nedreptății* ce ni s-a făcut în atâtea rânduri, precum și a *nenorocului* nostru, românesc, care au marcat tragic atâtea răspântii din calea neamului nostru.

Ca român, ești naționalist în primul rând dintr-un sentiment justițiar, pe care mi-e greu să mi-l închipui cum ar funcționa în conștiința unui naționalist rus sau britanic.

Naționalismul autentic nu poate fi imperialist ori expansionist.

Naționalismul autentic este sensibil la individualitatea inconfundabilă a neamului, a nației, și cată să o conserve cât mai bine. Expansiunea asupra altor etnii nu duce decât la disoluția lentă a notelor specifice, care asigurau caracterul de inconfundabilitate.

Nu există doi... afirma Parmenide. Nu există doi oameni la fel, iar fiecare dintre noi este un univers inconfundabil, o lume unică, irepetabilă în istoria nesfârșită a universului. Bucuria la nașterea unui om este bucuria nașterii unei lumi noi. Iar cu fiecare dintre noi, când e să fie, dispăre un ins oarecare, ci o adevărată împărăție, cum n-a mai fost alta pe pământ. Cu fiecare om într-adevăr că moare un rege, se destramă un regat, cum zicea Eugen Ionescu în *Regele moare*, probabil cea mai adevărată piesă din câte s-au scris până astăzi. Cu fiecare om se naște și moare un univers întreg...

În lumea în care trăim, o sumedenie de instituții sunt concepute să anihileze această individualitate, să se sprijine în (și să încurajeze) ceea ce este, totuși, *repetabil* în fiecare ființă umană. Perspectiva zis *științifică, matematizantă*, care ne numără, fără nici o ezitare dinaintea unicității fiecăruia dintre noi - inventându-l astfel pe 2, 3, 4 ș.a.m.d., până la cele patru sau cinci miliard, câte se pare că suntem azi cu toții - iscodește omul pentru a afla numitorii comuni ai umanității, desfășurându-se exclusiv în acest spațiu al tuturor și al nimănui. Adică ignorând, mai apoi uitând ori călcând chiar și în picioare ceea ce fiecare dintre noi are în plus față de atributul general uman, adică propria persoană, personalitatea distinctă. Sistematic desconsiderată de aceste instituții, de perspectiva din care ele funcționează...

Aceasta este și perspectiva din care se face medicină, de pildă. Sau politică. Ori milităria. Și în primul rând matematica. (Medicina practică cu har, se supune altei reguli: «nu există boli, ci bolnavi»...).

Nu există doi oameni identici... Cu atât mai mult nu pot exista două neamuri identice, fiind deci un dat fatal această individualitate. A n-o recunoaște, a încerca s-o anulezi, înseamnă a ignora firea și drepturile ei.

Cum ai putea-o anula? Într-un singur fel: în numele internaționalismului sau al altui naționalism. Și-ntr-un caz, și-n celălalt, eroarea și crima sunt la fel de mari.

Respectul pentru individ este respectul pentru irepetabilitatea ființei umane. De aici decurge și prețul inestimabil al oricărui dintre noi. Umanismul, tradiția umanistă și căile de viitor ale acestuia, sunt imposibil de separat de acest respect pentru om ca individ fără pereche. Căci, dinaintea lui Dumnezeu, fiecare dintre noi este *nepereche*...

La fel, fiecare neam, fiecare nație, este fără de pereche...

Tot de esența umanismului ține și anticul sfat *cunoaște-te pe tine însuți*. Nu există îndeletnicire mai pasionantă și mai îndreptățită... Îndreptățită tocmai de faptul că nu există *doi*, că fiecare suntem nepereche...

Mutatis mutandis suntem îndreptățiți, ba chiar datori să ne cunoaștem pe noi înșine și ca neam, neam fără de pereche. Leg dar naționalismul de această îndoită legătură, a dreptului și a datoriei ce le avem de a ne cunoaște ființa națională în ceea ce are ea unic, și de a cultiva această unicitate... A fi naționalist înseamnă să simți, să intuiești, să înțelegi unicitatea fără de pereche a neamului tău și să ții la ea ca la podoaba sa și a ta cea mai de preț.

În lumea în care trăim, funcționează oare instituții concepute să ignore și, dacă se poate, să anuleze această unicitate?... Mi-e teamă că da...

Nu le voi pomeni nici numele, nici faptele prin care s-au afirmat împotriva sentimentului naționalist. Mă simt dator și îndreptățit la o singură precizare: naționalismul românesc

Da,
graiul mi-i sfânt -
În viața mea
el nu este un simplu turist,
E chiar Patria,
Într-un cuvânt,
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
Urăsc pe mancurt.
Mi-i dragă doina
prin care exist.
Nu mă târâi slugarnic.
Pe scurt,
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
hora nu vreau
să o schimb
Pe cazacioc ori pe twist,
Port suferința de neam
ca pe un nimb.
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
afirm că-i prea mult
verde-n drapel,
Avem un drapel
prea materialist.
Mai așterneți niște
cer visător pe el,
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
nesocotesc
tidvele seci
Care vor să mă cârmuie
ca artist.
Mai trag cu ochiul
la istoria noastră. Deci,
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
n-am vrut să mă-nsoțesc
cu Satan.
N-am prăjit creieri umani
pe unt polițist.
Omenește întreb:
de ce-am murit în Afganistan?
Sunt na-ți-o-na-list...

Da,
vremea în care trăim

CONVERGENȚE ROMÂNNO-FRANCEZE

Sărbătorirea bicentenarului Revoluției Franceze constituie un bun prilej pentru a rememora câteva dintre etapele evoluției, pe multiple planuri, a raporturilor româno-franceze.

De obicei, începuturile acestor relații au fost situate în perioada în care Parisul restituia Țărilor Române pe primii tineri formați în școlile sale în spiritul unor lumini înnoitoare, fiind ignorate, de multe ori, influențele benefice, pe termen lung, pe care ideologia revoluționară de la 1789 le-a exercitat asupra Românilor din cele trei principate.

Rezultat firesc al unei îndelungi frământări de idei filosofice, mai ales pe plan politic, Revoluția Franceză de la 1789 a reorientat marile linii de forță ale Europei din secolul *Luminilor*, declanșând un veritabil proces înnoitor și influențând evoluția social politică a bătrânului continent.

Pe bună dreptate Ion Ghica, unul dintre făuritorii Statului modern român, scria: «Acea Revoluțiune franceză a cărei acțiune s-a întins asupra Europei întregi, a garantat pe om contra opresiunii, făcându-l egal tuturor, a proclamat dreptul pentru toți de a nu se supune decât legii, i-a recunoscut dreptul de a participa la facerea legilor, ... lăsând pe fiecare liber a-și exprima ideile și opiniunile prin scriere și prin cuvânt...».

Convingeri similare au fost exprimate și de numeroși gânditori transilvăneni, ca: Andrei Mureșanu, Iosif Vulcan, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Ion Slavici sau Ion Bianu, care descopereau în ideologia Revoluției Franceze o puternică armă de luptă națională. Astfel, în numărul 11/1882 al revistei «Tribuna» de la Sibiu, Ion Bianu remarcă faptul că «Ideile mari și generoase, ideile care au regenerat popoarele vechii Europe, adică ideile marei Revoluții franceze

au avut pentru bătrâna noastră generație chiar de la sfârșitul veacului trecut un farmec extraordinar».

Așa se explică, desigur, elaborarea la sfârșitul secolului XVIII, în Muntenia, a unui proiect de republică «aristodimocrati-cească», atribuit lui Ioan Cantacuzino (document care pleda, printre altele, pentru ideea separării puterilor în stat și participarea tuturor claselor sociale la guvernare), sau propaganda, deosebit de întinsă, în favoarea recunoașterii pentru Români din Transilvania a unor drepturi egale cu celelalte «națiuni», făcută de ostașii reîntorși din campaniile purtate de Imperiul Habsburgic împotriva Franței, cu consecința unor demersuri revendicative notabile (în 1791 și în 1804).

Pentru Români, ca de altfel pentru majoritatea europenilor oprimați, Revoluția franceză și Imperiul s-au confundat într-o unică imagine ce simboliza generoasele idealuri democratice ieșite triumfătoare odată cu prăbușirea Bastiliei, la 14 iulie 1789.

Așa se explică popularitatea și simpatia de care s-a bucurat Napoleon printre Români din Transilvania. «Când Napoleon a murit - scria George Barițiu - părinții noștri nu vroiau să creadă. Atât de vii erau simpatiile poporului românesc din Transilvania și Ungaria pentru Franca și Împăratul ei». Barițiu citează și două poezii din folclorul transilvănean ce deplângeau dispariția împăratului.

Cultura franceză va deveni pentru Români transilvăneni un far, un exemplu demn de urmat până la Marea Unire din 1918. Dimitrie Popovici, care, alături de alți cercetători, a evidențiat numeroase aspecte ale pătrunderii culturii franceze printre Români din Transilvania, nota cu îndreptățire: «la Români din Transilvania ideea de

clasă socială se confundă cu aceea de națiune și astfel idealul social al *Luminilor* ajunge să se convertească în ideal național». Iată de ce publicațiile românești din Transilvania au propagat literatura, științele, artele frumoase și instituțiile social-politice franceze și au popularizat personalitățile vieții politice și cultural-științifice ale Franței.

Ideologia Revoluției Franceze a exercitat o incontestabilă înrăurire și asupra Revoluției lui Tudor Vladimirescu, precum și asupra cărbunarilor.

Aceleași idealuri și-au răsfrânt ecoul în timp și asupra altor evenimente importante din Principatele Române și nu în ultimul rând asupra mișcării revoluționare de la 1848. Să ne amintim că Bălcescu, Ion Ghica, Bolintineanu, Kogălniceanu, Alecsandri sau Rosetti au purtat spre țară luminile înnoitoare ale unei Franțe revoluționare, aducând cu ei ecoul discursurilor rostite de Edgar Quinet, membru de onoare al Academiei Române și de Jules Michelet, cât și amintirile desprinse din cărți despre căderea Bastiliei, când drepturile omului și ale cetățeanului și-au primit botezul într-o mare de sânge.

Pentru unii dintre ei, Franța, și în primul rând Parisul, va deveni o bună gazdă, atunci când, siliți să părăsească pământul țării, iau hotărârea să continue în exil revoluția înfrântă. Metropola a cărei forță de atracție a rămas neschimbată până astăzi (poate și pentru că uneori aici spiritul a valorat mai mult decât banii) le-a oferit o ambianță potrivită.

În acest context nu-l putem uita pe cunoscutul istoric și publicist francez de origine lombardă, A.H. Ubcini, membru de onoare al Academiei Române, care a participat la Revoluția de la 1848 din Țara Românească, fiind secretar al Guvernului Provisoriu și al locotenenței domnești. Reîntors în Franța, a sprijinit în presă și prin lucrări istorice lupta Românilor pentru Unirea Principatelor. Asemenea demersuri, argumentate istoric și social-politic, au creat un curent favorabil unioniștilor din cele două Princi-

pate și au fost de natură să încurajeze intervențiile oficiale ale guvernului francez în timpul domniei lui Napoleon III, în vederea sprijinirii realizării unității Țărilor Române.

Trebuie să ne amintim cu recunoștință de solitudinea de care au dat dovadă marile personalități ale Franței în a doua jumătate a secolului trecut față de îndreptățitele revendicări ale Românilor transilvăneni în lupta lor pentru unitate națională. Sunt semnificative în acest sens cuvintele adresate studenților români aflați la Paris, la 29 noiembrie 1892, de către profesorul Felix Leseur, după citirea celebrei «Replici»: apreciind drept «cele mai legitime din lume» și «cele mai întemeiate» revendicările Românilor ardeleni, profesorul francez îi asigură de sprijinul tuturor spiritelor liberale și luminate ale Europei.

Cum am putea uita apoi emoționanta telegramă adresată la 30 mai 1884 de renumitul istoric și publicist francez Ernest Lavisse, condamnaților în procesul Memorandumului? Iată textul impresionantului mesaj de simpatie: «Aux Roumains, qui, pour avoir légalement revendiqué le droit de la nationalité roumaine, ont été injustement accusés et condamnés injustement, j'envoie l'hommage de mon admiration respectueuse, de ma sympathie profonde et mes vœux ardents pour la revanche de la justice et du droit brutalement offensés en leurs personnes. Cette revanche, j'espère qu'elle sera prochaine, je sais qu'elle est certaine. Vive la Roumanie!»

Cu același prilej, personalități ca Zola, Clemenceau sau Jules Simon își exprimau public simpatia și sprijinul pentru cauza nobilă a Românilor, iar cunoscute publicații, ca: «L'Europe», «La Justice», «La République Française» sau «La Libre Parole», pe un ton similar, își informau cititorii despre desfășurarea procesului de la Cluj.

După ce România s-a alăturat Antantei, care promitea satisfacerea dezideratului unității naționale, o telegramă a premierului Aristide Briand, adresată la 28 august 1916

Ion Andreescu

Constantin Brâncuși

George Enescu

guvernului român, sintetiza cald entuziasm al opiniei publice franceze: «Națiunea franceză în întregime aplaudă decizia prin care România își ia cu curaj locul său printre apărătorii dreptului și civilizației... În momentul când nobila dv patrie înfăptuiește acest mare act eliberator, nu mă îndoiesc că eforturile noastre comune pentru triumful dreptății și civilizației vor asigura Aliaților victoria care va permite României realizarea aspirațiilor sale naționale». Entuziasmul s-a dovedit pe deplin justificat, câtă vreme - așa cum scria în 1932 generalul Petin în «Le drame roumain» - «România a intrat în război de partea noastră într-o epocă în care războiul era departe de a fi câștigat». Același autor mărturisea că «intervenția României a deplasat din Occident spre Orient divizii germane de calitate; că în 1917 ea a activizat prin credința sa întregul front rus din sud-vest, care fără România s-ar fi prăbușit încă în iulie 1917. S-ar fi putut produce atunci un reflux al trupelor germane spre frontul francez. Câte calamități s-ar fi putut întâmpla în atare caz?!».

Cât de binevenită a fost propaganda făcută cauzei românești imediat după primul război mondial, în revista «La Transylvanie», ce apărea la Paris, sub patronajul unor personalități, ca: Paul Deschanel, membru al Academiei Franceze, Etienne Fournol, G. Hevré, Lacour-Gayet, membru al Institutu-

lui Franței, General de Lacroix, prof. R.G. Lévy sau Mario Roques, profesor la Sorbona, autor al unor interesante studii despre poezia românească și confluențele ei europene. În numărul din 6 august 1918, revista publica o admirabilă scrisoare a filosofului Emil Boutroux, membru al Academiei Franceze, care elogiind eroismul Românilor în război, se întreba: «dar cine va nega că Românii au dovedit cu prisosință că ei posedă o personalitate și o conștiință națională și sunt capabili de orice efort pentru a-și cuceri și recuceri fără încetare libertatea la care au dreptul?!».

Românii au fost alături de Franța și în perioada celui de al doilea război mondial.

*

Convergențele culturale artistice prezintă un alt capitol important al relațiilor dintre cele două popoare.

Nu putem uita că Parisul a pus cu generozitate la dispoziția unor străluciți reprezentanți ai artei și culturii românești bibliotecile, muzeele sau atelierelor sale de pictură și sculptură. Un Carol Popp de Sathmary prin 1840 și Theodor Aman, după 1851, primesc o înrâurire orientalistă, în timp ce Mirea se formează în atelierul lui Carolus Duran, mare portretist al oficialității franceze.

Apariția lui Nicolae Grigorescu, format

la Barbizon, sub influența marilor maștri Rousseau, Millet, Corot sau Daubigny, a fost providențială pentru școala românească de pictură. «Când m-am dus eu la Barbizon - mărturisește Grigorescu - pictura veche se îmbrăcase în haine noi». Aceste haine noi a reușit să le adapteze în mod fericit specificului românesc. Același cult pentru Barbizon îl descoperim și la Andreescu, pe care Bénézit, în al său Dicționar al artiștilor, îl menționează ca «peintre paysagiste français», citându-i tabloul de consacrare din 1881, «Iarna la Barbizon».

Luchian s-a format tot la Paris, studiind la Academia Julian, iar creația pictorilor Steriady, Bunescu și Dărăscu a fost, la început, tributară impresionismului francez.

«Simbol extraordinar și depozitar al spiritului pe deplin eliberat» - cum îl numește Spengler -, Parisul a fost, nu o dată, răsplătit cu dărnicie pentru investițiile făcute în valorile umane. Puține națiuni au contribuit, însă, aiudoma Românilor, la creșterea valorică a acestui patrimoniu spiritual.

Mai aproape în timp de noi, un Brâncuși, care joacă un rol primordial în evoluția artei, a transplantat cu măiestrie inegalabilă structuri spirituale străvechi, provenite din patria sa natală, în solul primitiv al țării de adopțiune.

Putem să nu amintim de Enescu, ale cărui oseminte, ca și ale lui Brâncuși, se odihnesc într-un pământ prieten?

Vorbind de Franța, cine poate uita pe Panait Istrati, de Benjamin Fondane, De Tristan Tzara, de Victor Brauner, de Martha Bibescu, de Alice Cocea, de Elvira Popescu, Emil Cioran, Eugen Ionesco sau de marii lor prieteni francezi?

Cine poate uita că Paul Valéry (de formație jurist) a fost mult timp bibliotecar al Ambasadei Române de la Paris?

Trebuie, de asemenea, să fim recunoscători unor oameni de știință și de cultură francezi care și în prezent își închină darurile intelectuale și sensibilitatea spiritului răspândirii unor valori românești în patria lor. Semnalăm, astfel, contribuția profeso-

rului Alain Guillerrou, care a publicat în Franța studii de referință despre Eminescu și, în colaborare cu François Monmarché și Denise Basdevant, un valoros ghid consacrat României.

Amintim că doi arhitecți, unul francez (A. Ballu) și altul român (Ion Mincu), și-au conjugat eforturile și talentul pentru a ne dăruir monumentul Palat de Justiție de la București, ce simbolizează și sugerează stabilitatea și echilibrul moral și spiritual al oricărei societăți.

Convergențele româno-franceze nu sunt de neglijat nici în sfera culturii juridice. Aflăm acest adevăr în exprimarea unuia dintre cei mai străluciți juriști francezi, Henri Capitant, membru al Institutului Franței: «L'amitié de la France et de la Roumanie est un facteur de paix et de progrès. Il faut veiller sur elle avec sollicitude, il faut la cultiver comme on le fait d'une plante rare et précieuse, et pout la garder forte et vigoureuse, il faut intensifier les rapports entre Français et Roumains».

Într-un mod asemănător se pronunță și eminentul istoric francez Jerome Carcopino, și el membru de onoare al Academiei Române, cu privire la domeniul său de activitate.

De altfel, cele mai multe titluri academice ale celui mai înalt for științific din România au fost acordate unor oameni de știință francezi (istorici, filosofi, sociologi, istorici de artă etc.) și nu este de mirare că, la rândul lor, Francezii au oferit unor savanți români recunoașteri și distincții similare. Astfel, G. Bengescu, bibliograful lui Voltaire, a fost primul învățat român promovat la Academia Franceză, urmat fiind de A.D. Xenopol. De aceeași stimă s-au bucurat în Franța N. Iorga, V. Pârvan sau D. Gusti, ales corespondent al Institutului Franței.

Asemenea consacrări și recunoașteri reciproce nu sunt simple acte protocolare, ci reprezintă atât o dovadă a anvergurii și diversității relațiilor culturale științifice româno-franceze, cât și o garanție a menținerii și dezvoltării lor în viitor.

Desigur, în domeniul acestor relații este

loc pentru mai bine. Ar fi de dorit ca în viitoare ediții ale dicționarelor enciclopedice publicate în Franța (de pildă, Larousse) să nu mai întâlnim regretabilele omisiuni ori prezentări deformate ale valorilor spiritualității românești, la care ne-am referit, cu amărăciune, într-un articol publicat în *Săptămâna* din 26 decembrie 1986. Credem, de asemenea, că suntem în asentimentul multor iubitori de artă ce vin la Paris (și nu numai din România) exprimându-ne speranța că în viitor muzeul-atelier al lui Constantin Brâncuși (care este practic închis) va putea fi vizitat, fără ca pentru aceasta să fie nevoie de un apel telefonic prealabil, la un număr indicat pe avizul de la intrare. Desigur, politica mondială de austeritate s-a extins uneori, din păcate, și în domeniul culturii. Dar fără sacrificii materiale nicăieri nu se poate face un veritabil act de cultură. Și credem că Brâncuși, care aparține atât Românilor cât și Francezilor, merită un atare sacrificiu. Ne permitem să încercuim aceste zone de umbră

în speranța de a contribui, într-o cât de mică măsură, la eliminarea lor.

Am semnalat aici doar câteva elemente care, de-a lungul a cel puțin 200 de ani, au susținut convergențele spirituale româno-franceze, desfășurate pe traiectorii mai lungi sau mai scurte, purtând de fiecare dată, într-o conștiință unitară posibilă, speranțele noastre de mai bine, ce arcuiesc, ca o punte, peste timp și peste un întreg continent. Născute cu veacuri în urmă și consolidate prin cursul firesc al unei istorii comune în care își află sorgintea atâtea convergențe spirituale, aceste relații, strânse, își dovedesc perenitatea și la sărbătorirea bicentenarului Revoluției de la 1789, deschizând noi orizonturi posibile pentru evoluția raporturilor bilaterale româno-franceze.

GABRIEL IOSIF CHIUZBAIAN

SERVICIILE SECRETE BRITANICE ȘI CAPITULAREA NECONDIȚIONATĂ A ROMÂNIEI

Din lectura cărților dlui Avocat Nicolae Baciu «Yalta și crucificarea României» și «L'Europe de l'Est trahie et vendue» se știe că în luna decembrie 1943 trei ofițeri britanici au fost parașutați în România. Unul dintre ei era colonelul Mr. de Chastelain, fost director la Unirea din București, al doilea era căpitanul Ivor Porter și al treilea căpitanul Metianu. Căzuți, dintr-o eroare de pilotaj în altă parte decât acolo unde se stabilise, ei au fost prinși și duși la București, unde au fost internați la sediul Jandarmeriei Centrale.

Recent, în legătură cu acest important eveniment a apărut o carte a dlui Ivor Porter, devenit ulterior șeful Serviciului Intelligence M16 pentru România, intitulată «Operation Autonomus», în limba engleză. Dată fiind importanța cărții și cunoștințele directe ale autorului ei, publicăm comentariul dlui Nicolae Baciu pe marginea acestei cărți.

În luna decembrie 1943, în plin război, trei ofițeri englezi sunt parașutați în România. Eu m-am ocupat pe larg în cărțile mele de această parașutare și am căutat, în zadar, un răspuns precis la întrebarea firească: De ce au venit?

De aceea așteptam cu deosebit interes cartea domnului Ivor Porter, ce știam că va apare și care speram că ne va da răspunsul căutat.

Dl Ivor Porter este unul din cei trei ofițeri parașutați. Fusese la București, întâi profesor la Institutul Britanic, apoi consilier la Legația Britanică, până în 1948. După o strălucită carieră diplomatică - ambasador în Senegal și la Geneva, la Conferința dezarmării - el a fost șeful Serviciului de contraspionaj britanic pentru România în M15 și M16. Nigel West afirmă că, în timpul parașutării, dl Ivor Porter aparținea secției balcanice a acestui Serviciu, al cărui șef pentru România era ginerele Prințului Barbu Știrbei, Edward Boxshall.

Ceilalți doi ofițeri parașutați erau: colonelul de Chastelain, fost director la Societatea de petrol «Unirea» de la București, și căpitanul Mețianu.

Deci, cartea lui Ivor Porter, intitulată *Operation Autonomus* a apărut în englezește la Editura Chatto&Windus de la Londra, dar ea m-a decepționat din două puncte de vedere:

1. Dl Porter precizează că nu a utilizat nici-un document din serviciile sale secrete britanice M15 și M16.

2. El nu ne dă un răspuns precis, categoric și indiscutabil asupra întrebării firești: De ce au venit în România, în decembrie 1943?

Nevoind și nefiind autorizat să utilizeze documente și informații ale serviciilor secrete, dl Ivor Porter utilizează documentele găsite de mine, pentru cărțile mele, din arhivele secrete de la Foreign Affaires, ale primului ministru, din arhivele de la Muzeul militar din Londra. În plus, ele se referă la câteva mărturii și la câteva din cărțile apărute asupra Loviturii de stat de la 23

august, când România a capitulat necondiționat. De aceea, nu este de mirare că, în afară de relatarea și interpretarea actului de la 23 august, cartea dlui Porter este absolut identică cu cărțile mele, pe care, nu numai că nu le contrazice, dar pe confirmă cu totul, până la ultima virgulă.

PILOTUL AVIONULUI S-A ÎNȘELAT ASUPRA OBIECTIVULUI

Parașutarea celor trei ofițeri britanici era plănuită să se facă lângă moșia lui Sandu Racotta, lângă Pitești. Dar, dintr-o greșeală de radio (a unuia dintre agenții britanici ce opera deja în București, Reginald - Nicolae Țurcanu), ei au fost parașutați lângă Roșiorii de Vede, au fost prinși, toți trei, de țărani și jandarmi, și aduși la București. Găzduiți la sediul Jandarmeriei Naționale, într-un apartament special, ei au fost interogați de generalul Tobescu, șeful Jandarmeriei, de generalul Picki Vasiliu, subsecretar la Ministerul

de Interne, și de Eugen Cristescu, șeful Sigu-ranței. Se afirma chiar - lăsându-se un dubiu asupra acestei chestiuni - că însuși Mareșalul Antonescu s-a întreținut cu colonelul de Chastelain, într-o noapte.

După dl Ivor Porter, scopul lor ar fi fost luarea de contact direct cu Iuliu Maniu, șeful opoziției românești, în vederea convingerii lui de a schimba cât mai repede alianțele, pentru a se alătura Alianțelor, abandonând pe Nemți. Tot autorul afirmă că, odată parașutarea eșuată și ei fiind prinși, s-a decis să se susțină că obiectivul parașutării a fost ca să ia contact cu guvernul Antonescu, în vederea schimbării de alianțe și a alăturării Alianțelor.

Ce puteau crede cei trei «mari» atunci când au interogată pe Englezi?

Că au venit să influențeze guvernul român? Dar acesta ducea deja negocieri de armistițiu și ieșire din război, încă din primăvara lui 1943, la Madrid, la Vatican, în Elveția, iar Churchill și Rușii știau de ele. Tratatul cu Iuliu Maniu? Dar acesta avea un contact direct, prin radio (al lui personal, cu consimțământul mareșalului Antonescu), și prin «Reginald», alias Nicolae Țurcanu, utilizat cu multă abilitate de Rică Georgescu, din închisoarea de la Malmaison și de soția lui, Ligia, în contactul cu Cairo și Ancara.

Cert este că cei trei au fost considerați ca oaspeți ai guvernului, găzduiți în apartament și ospătați la cel mai bun restaurant. Ceva mai mult, guvernul Antonescu a utilizat, cu ajutorul și concursul lor, postul de radio cu care au fost parașutați, ca să ia contact cu generalul Wilson, în felul acesta guvernul putea să negocieze direct cu Englezii și Cairo. S-a mers atât de departe, încât unul dintre «prizonierii» englezi, colonelul de Chastelain, a fost luat în mașină chiar de generalul Tobescu și dus la Snagov, unde s-a întâlnit, între patru ochi, timp de două ore, cu Iuliu Maniu, adus la rândul său la Snagov de generalul Picki Vasiliu.

Dl Ivor susține că, în toate aceste întrevederi și discuții, cei trei au încercat să convingă guvernul și pe Maniu să «capitu-

leze necondiționat» în fața Alianțelor, ieșind din Axă. Acesta să fie adevărul? Se poate, dar rămân multe semne de întrebare. Mai întâi, înainte de a face o enumerare a faptelor noi și vechi din această carte a fostului șef de la Intelligence Service pentru România, trebuie să precizez că cei trei ofițeri britanici au fost «găzduiți» la sediul Jandarmeriei din București până la 24 august 1944 și că, deci, în afara contactului zilnic cu generalul Tobescu, generalul Vasiliu și cu Eugen Cristescu (plus întrevederea cu Maniu), ei nu au avut alte contacte și nu au cunoștință, decât «din auzite» de Actul de la 23 august, nefiind martori oculari.

ASIGURĂRILE SECRETE DATE DE CHURCHILL ROMÂNIEI

La pagina 54 a cărții sale, dl Porter, cu autoritatea ce i-o dă cunoscuta funcție de fost șef al Serviciului Secret pentru România, ne confirmă un fapt de o extremă importanță. După Diktatul de la Viena, când o treime din Transilvania fusese dată Ungurilor de Hitler și Mussolini, de Chastelain s-a întâlnit în casa lui Rică și Ligia Georgescu, președintele Societății Româno-Americane de Petrol, unul din prietenii intimi ai lui Iuliu Maniu, cu acesta din urmă, hotărând să formeze un Comitet al Românilor Liberi, de propagandă contra Tratatului de la Viena. În afară de Iuliu Maniu, erau prezenți: Mott Gunter, ministrul Statelor Unite la București, și Sir Reginald Hoare, ambasadorul Angliei în România. S-a discutat și hotărât ca să se aranjeze de către Englezi finanțarea operațiunilor de răscolare în Transilvania. De Chastelain, asigurând retrocedarea Transilvaniei și integritatea granițelor României, Iuliu Maniu, prudent, i-a cerut acestuia o confirmare scrisă din partea guvernului englez.

De Chastelain a prezentat, într-o ședință ulterioară, lui Iuliu Maniu, o telegramă personală a lui Churchill, prin care acesta se

obliga nu numai să finanțeze revoltele din Ardeal contra Ungurilor, dar și să garanteze retrocedarea Transilvaniei pierdute și garantarea integrității teritoriale a României. De reținut, deci că, *pe baza acestei asigurări scrise* s-a dus întreaga acțiune a lui Iuliu Maniu și a lui Rică Georgescu, pentru ieșirea României din Axă și alăturarea ei cauzei Alianților.

La aceeași pagină, dl Ivor Porter ne precizează că Iuliu Maniu a informat pe M.S. Regele Mihai încă din primăvara lui 1941, de această telegramă.

Existența acestui document capital ne-a fost confirmată și de dl de Chastelain, într-o conferință ținută la Fundația Iuliu Maniu din New York (vezi mărturia comandoului Petru, din «Stindardul») și, bineînțeles, el este confirmat și azi de dl Rică Georgescu.

Iată de ce mi se pare neverosimilă teza că de Chastelain ar fi fost parașutat în România ca să-l convingă pe Iuliu Maniu ca România «să capituleze necondiționat».

Ce ne mai confirmă dl Ivor Porter și ce ne mai aduce nou în cartea sa, scrisă elegant și sobru, dar cu ochiul rece al «Civil service»-ului britanic?

1. Că România - guvernul Antonescu ducea negocieri avansate la Stockholm, prin ministrul Fred Nanu, cu doamna Kolontay, și că atunci condițiile lor erau mult mai avantajoase pentru țară decât cele de la Cairo. Cum puteau, deci, Antonescu și Iuliu Maniu să accepte propunerile de «capitulare necondiționată» ale Englezilor parașutați, când Stalin oferea condiții și garanții mai bune?

2. Că mareșalul Antonescu a refuzat, în nenumărate rânduri, cererea Nemților, a Gestapo-ului, de a li se livra cei trei ofițeri, pentru a fi «interogați» la Berlin.

Ceea ce nu spune dl Porter, dar am găsit eu documentele respective, în arhivele secrete de la Londra, este că și Rică Georgescu,

arestat la București din cauza legăturii radio ce păstra cu Alianții (cum se convenise și cum am arătat mai sus), a fost cerut de două ori de Himmler, mareșalului Antonescu, pentru a fi interogat la Berlin și că acesta a refuzat. Concluzia: atât cei trei ofițeri parașutați, cât și Rică Georgescu (ca și Iuliu Maniu, de altfel) își datorează viața mareșalului Antonescu, care i-a protejat de Gestapou.

3. Tot din «Operațiunea Autonomus» aflăm și despre rolul jucat de Mitică Gheorghiu, în restabilirea legăturilor radio dintre «Jockey» = Rică Georgescu și «Nightingale» = respectiv colonelul britanic Ted Masterson, de la Cairo. Acesta, cu ocazia unui voiaj de afaceri pentru Creditul Miner, unde era director general, a reușit să stabilească legătura radio pentru rețeaua lui Rică Georgescu, ce conducea din închisoarea Malmaison, în numele lui Iuliu Maniu.

Pentru mine, cartea este plină de nostalgie, fiindcă eu cunosc personal o bună parte din «actori». Mitică Georgescu mi-a fost director general la Creditul Miner, unde eram avocat, Ivor Porter mi-a fost chiriaș la Snagov, în 1946-47, unde aveam o vilă. Mitică Georgescu, un element capabil și un distins patriot, a intrat în guvernul de rezistență națională format de ing. Bujoi și a fost asasinat mișelește de bestiiile comuniste din închisoarea Pitești.

L-am cunoscut pe Nicolae Țurcanu, operatorul de radio «Reginald», absolut întâmplător, când a închiriat un apartament pe bulevardul Dacia (pentru operațiile sale), iar eu am făcut contractul de închiriere ca avocat, pentru proprietar. Am scăpat de anchetă și de neplăceri, fiindcă un inspector de Siguranță, inteligent, a înțeles repede că eu nu eram în întreaga chestiune decât avocat, atunci când Țurcanu a fost arestat.

NICOLAE BACIU

August 28, 1989

STIMATE DOMNULE PROFESOR

Cu destul de multă întârziere vă expediez alăturat un material privind pe doamna Maria Antonescu, soția Mareșalului.

La insistențele domnului Colonel Magherescu, am încercat să fac din amintirile mele o prezentare generală a rolului pe care l-a avut soția Mareșalului în perioada luptei pentru reîntregirea țării. Fără să prezint toate amănuntele, care sunt desigur numeroase, doresc să restabilesc adevărul istoric și pun în adevărata ei lumină personalitatea acestei românce, atât de puțin cunoscută și apreciată pentru munca ei în decursul celor patru ani.

Pentru a evita cât mai mult subiectivismul, am enumerat faptele așa cum s-au desfășurat, și rezultatele obținute prin munca femeilor române alături de doamna Maria Antonescu, care a știut să le mobilizeze prin propriul ei exemplu de muncă și devotament față de cauza națională.

Personal eu am avut norocul să stau alături de acești doi oameni deosebiți, timp de trei ani, cunoscând ca puțini alții sacrificiile pe care le-au făcut pentru poporul românesc. S-ar fi părut neverosimil să povestesc cu amănunte viața de zi cu zi a soției unui conducător de stat care și-a sacrificat libertatea, plăcerile personale, prietenii, pentru a munci, alături de toți funcționarii și voluntarii operei pe care o conducea. Am încercat să expun în linii generale ceea ce mi s-a părut mai important.

Capitolul «Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale» cuprinde date luate din publicațiile care au apărut la acea epocă în România, precum și din publicațiile pe care le-am procurat de la Bibliotecă Congresului din Washington D.C.

Capitolul «Calvarul Mariei Antonescu» a mai fost publicat în anul 1980, într-o ediție specială a ziarului Stindardul de la München, dar în acel articol s-au strecurat multe inexactități pe care le-am corectat. M-am limitat, de asemenea, la esențial, fără a mai da amănunte despre marea tragedie a celor 20 de ani de suferință prin închisori și lagăre.

Vă trimit toate aceste capitole separat, lăsând la latitudinea dumneavoastră combinarea lor într-un tot unitar.

Domnul Colonel Magherescu mă informează de răspunsul pe care l-a dat domnului Barbul în suplimentul nr. 177, anul XVI din «Europa și Neamul Românesc». V-ași ruga, dacă este posibil, să fiți atât de amabil să îmi trimiteți și mie un exemplar al acestui număr și, de asemenea, volumul al doilea al cărții «Mareșalul și cele două răsboaie de reîntregire», pe care nu le am încă.

Vă stau în continuare la dispoziție cu orice alte date pe care le cunosc.

Cu deosebită considerație,

DOMNICA NEGULESCU CHIRICEANU

CONSILIUL DE PATRONAJ AL OPERELOR SOCIALE

Din inițiativa Mareșalului Ion Antonescu, la 21 noiembrie 1940, a fost înființat Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale. Începuturile au fost modeste, singurele posibilități materiale constând inițial în colecte și donații publice, plus un fond alocat de guvern.

Consiliul a fost pus sub patronajul de onoare al Reginei Mamă Elena, iar președintă a acestui Consiliu a fost numită doamna Maria Antonescu, soția Mareșalului. Prin credincioasa și neobosita muncă a femeilor române în general, și a multor distinse personalități

feminine din țara noastră, această organizație a desfășurat o activitate necunoscută până atunci în Țara Românească.

Scopul înființării acestui Consiliu a fost să coordoneze și să ajute toate organizațiile care se ocupau de asistența socială, atât la sate cât și la orașe și, totodată, să inițieze înființarea altor unități de asistență, inexistente la acea vreme în țara noastră. În 1941, când România a intrat în război, Consiliul de Patronaj, împreună cu Ministerul Sănătății și Crucea Roșie, au organizat deschiderea de spitale interioare și de zonă și au coordonat ajutorul acordat soldaților de pe front.

Sediul Consiliului se afla pe strada Romană (Parcul Bonaparte). Aici se găseau birourile organizației, conduse de către un Secretar general, Marcel Stati, consilier detașat de la Curtea de Conturi. Ca director financiar a fost numit Ion Stăncescu, tot de la Curtea de Conturi. Diversele unități și sectoare, ca, spre exemplu, cantinele, spitalele, căminele, restaurantele și multe altele aveau fiecare un șef. Printre cei care s-au remarcat în mod deosebit au fost și câțiva militari: Colonelul Dan Bădulescu, Colonelul Ion Piscanu, Colonelul Gheorghe Mihuț, numai pentru a cita doar câțiva dintre cei care au muncit cu devotament și abnegație pentru această organizație. Pe lângă funcționarii angajați și ale căror salarii erau plătite din fondurile Consiliului, multe din unitățile de asistență erau conduse de persoane ale căror servicii erau voluntare.

Lunar avea loc, la Președinția Consiliului de Miniștri, o ședință la care luau parte toți conducătorii unităților de ocrotire din Municipiul București, ale Crucii Roșii, ale Școlii de asistente sociale, Primarul Capitalei, precum și alte organizații de acest gen. Regina Mamă participa la toate aceste ședințe și era invitată să ofere sugestii.

Activitatea Consiliului a luat, în decursul anului 1941, o amplă dezvoltare, întinzându-și rețeaua de ocrotire și asistență la toată țara. Au fost înființate comitete județene și comitete locale în toate comunele și satele. În județe, prefectul era cel care ajuta și coordona opera de asistență. La sate, acest rol îl îndeplinea primarul. După începerea războiului, prioritatea a fost acordată asistenței ostașilor de pe front, familiilor celor mobilizați, orfanilor și răniților. Cu sprijinul Ministerului Sănătății au fost înființate trei spitale în zona interioară și alte șase spitale, care au fost puse sub directa supraveghere a Consiliului de Patronaj. Au fost, de asemenea, înființate trei sanatorii: unul la București, unul la Vatra Dornei și altul la Cernăuți. Tot la Cernăuți a fost înființat și un Centru de reeducare pentru orbi. În acest centru au fost îngrijiți și reeducați sute de soldați care își pierduseră vederea, dându-li-se posibilitatea de a se recalifica. Ulterior, mulți dintre aceștia au fost angajați la diversele unități ale Consiliului de Patronaj. Spitalul nr. 303 din București a fost pus sub directa supraveghere a doamnei Maria Antonescu, care, cu alte voluntare, a organizat și utilat acest spital cu tot echipamentul necesar. Materialul necesar utilării noilor spitale a fost procurat din comerț. Spitalul a fost instalat în fostele grajduri ale Palatului Cotroceni și aici au fost îngrijiți mii de răniți români și germani. Consiliul s-a ocupat și de colectarea și distribuirea de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru ostași, precum și cu trimiterea pe front, pentru ostași a unor mari cantități de alimente, țigări, săpun, vin și pachete cu ocazia sărbătorilor.

Din fondurile Consiliului au fost ajutate 28.439 de familii văduve și de orfani de război, 13.389 de familii de invalizi de război, 90.307 de familii de mobilizați, 116.801 de familii în suferință din alte cauze.

Pe lângă asistența închinată luptătorilor de pe front și familiilor acestora, Consiliul de Patronaj a acordat o deosebită atenție mamei și copilului. În acest scop au fost înființate la București 154 de cantine, unde luau masa zilnic 17.000 de copii. În restul țării au fost înființate un total de 2.717 cantine pentru copii și 3.500 de cantine pentru școlari. La București

s-au organizat 12 cămine de zi pentru copiii ale căror mame lucrau în fabrici. S-au distribuit 2.962 de uniforme școlare, 12.729 de perechi de pantofi, precum și 30.000 de metri de pânză pentru șorturi și albituri. Tot la București s-a construit un cămin pentru vânzătorii de ziare și unul pentru vânzătorii ambulanti. Numai în anul 1941, au fost înființate șase solarii în care au fost îngrijiți zilnic 2.500 de copii, s-au organizat trei colonii de vară, unde au fost trimiși 3.000 de copii, s-au construit și pus la dispoziția școlilor din București 39 de barăci. Totodată, Consiliul s-a ocupat cu asistența minorilor la Tribunalul Minorilor și cu înființarea unui cămin pentru orfani, precum și luarea sub asistența sa a căminelor universitare. Șapte din aceste cămine au fost puse în perfectă stare de funcționare și s-au înființat cinci cantine universitare.

La Predeal a fost înființat un sanatoriu pentru tuberculoși, unde au fost îngrijiți un total de 5.000 de copii. Acest sanatoriu era sub directa supraveghere a doamnei Antonescu, care făcea vizite săptămânale și urmărea progresele sănătății copiilor. Ministerul Sănătății detașa la Predeal doctori de specialitate și trimitea medicamentele necesare. La închisoarea Văcărești au fost înființate ateliere în care deținuții lucrau în diferite specialități, fie pentru Consiliul de Patronaj, fie pentru forme particulare. Situația deținuților a fost îmbunătățită prin tratamentul uman cu care erau tratați. Deseori doamna Maria Antonescu făcea vizite pentru a verifica dacă măsurile luate erau duse la îndeplinire.

Organizarea asistenței sociale din București s-a realizat prin înființarea a 15 centre de asistență și a unui fișier central. Asistența socială, care a constat în îngrijirea sănătății și ajutorarea populației nevoioase, s-a făcut în colaborare cu Primăria Municipiului București, a Crucii Roșii și cea a Serviciului sanitar. Rezultatele au fost excelente. În ceea ce privește asistența muncitorilor și funcționarilor, au fost înființate în București 15 cantine și trei restaurante, unde se serveau zilnic mese de foarte bună calitate, la prețuri foarte reduse. Restaurantul Victoria din pasajul Victoria a devenit la scurt timp neîncăpător. La restaurantul Buzești din Piața Buzești mâncau zilnic sute de studenți, dar era frecventat și de foarte mulți funcționari. Restaurantul Floarea Soarelui de lângă Athénée Palace, bombardat la 4 aprilie, era renumit atât pentru calitatea mâncărilor, cât și pentru atmosfera luxoasă. Acest restaurant era condus de câteva doamne voluntare, care făceau parte din Consiliul de Patronaj. Restaurantul Cercul Militar a fost renovat și pus sub supravegherea doamnei Ady Pantazi, soția Generalului Pantazi, ajutată de Andronic, proprietarul restaurantului Cina.

O atenție deosebită s-a acordat operei de ajutorare a refugiaților din Basarabia, Bucovina și Ardeal, prin acordarea de locuințe, mese gratuite și contribuții materiale. De problema ajutorului acordat refugiaților din Ardeal s-a ocupat și Prof. Gh. Fortu, mare naționalist și personalitate intelectuală deosebită.

Pentru facilitarea asistenței populației au fost înființate trei ateliere de confecții, precum și un depozit de alimente și îmbrăcăminte, de unde se suplineau nevoile tuturor unităților.

După începerea bombardamentelor asupra capitalei și a altor orașe din țară, Consiliul s-a ocupat de evacuarea a 20.000 de copii, plasându-i în grija diferitelor familii de țărani înstăriți din Banat și Oltenia. Mulți dintre aceștia au fost ulterior adoptați de familiile care nu aveau copii. Au fost deschise, totodată, și tabere și colonii pentru copiii evacuați și din alte orașe ale țării. Una din aceste colonii a fost organizată în județul Arad, în fostul castel al unui grof ungar, unde a fost complet restaurată o aripă care se găsea în ruină. Aici au fost găzduiți 5.000 de copii, până la încetarea războiului.

Tot în cadrul operei de asistență, Consiliul s-a ocupat și de legalizarea statutului civil a sute de perechi nelegitime, pe care doamna Maria Antonescu le-a cununat personal și cărora le-a dăruit ajutoare de căsătorie.

Maria Antonescu,
soția Mareșalului Ion Antonescu

În timpul bombardamentului de la 4 aprilie, când întreaga Călea Griviței a fost distrusă, Consiliul de Patronaj a organizat, cu ajutorul armatei, echipe de bucatării ambulante, care să ducă de mâncare sinistraților care nu vroiau să-și părăsească locuințele distruse. Mâncarea era adusă de la restaurantele Consiliului.

Pentru ajutorarea marilor mutilați de război, Consiliul de Patronaj a deschis, în fostul cazinou de la Sinaia, un spital unde aceștia erau aduși și operați. La intervenția personală a doamnei Antonescu, a fost adus de pe front doctorul Alexandru Popovici, chirurg renumit, care a fost numit șeful spitalului. El a operat, cu rezultate excelente, sute de răniți. Au fost făcute, de asemenea, intervenții pe lângă Ambasada germană pentru înlesnirea trimerii la Viena a marilor mutilați. Sute dintre aceștia au fost trimiși și li s-au pus proteze, dându-li-se din nou posibilitatea de a duce o viață cât mai normală.

Datele de mai sus sunt doar un număr al măreței opere de asistență, condusă și răspândită în întreaga țară, în interval de trei ani. După evenimentele de la 23 August, după ce doamna Maria Antonescu a fost arestată și predată Rușilor, Consiliul de Patronaj a fost desființat. Diversele unități care aparțineau acestui forum au fost trecute sub jurisdicția județelor sau orașelor.

În anul 1940, când această organizație a fost înființată, fondurile constau din donații și colecte. La sfârșitul anului 1941, Consiliul de Patronaj avea fonduri în valoare de un miliard șase sute de mii de lei, din care un miliard două sute de mii de lei au fost repartizați comitetelor județene, comunale și municipale, iar pentru Capitală au fost alocate patru sute de milioane lei. În 1944, când a fost desființat, patrimoniul Consiliului se ridica la două miliarde lei. La ancheta verificării gestiunii acestui Consiliu, cerută de Ministrul Sănătății, Dr. Mezincescu, care avea drept scop implicarea doamnei Antonescu într-un proces de fraude sau deturnare de fonduri, a fost găsit un surplus de două mii de lei. Președintele Curții de Conturi a trimis o scrisoare de felicitare doamnei Lucreția Barbul, membră a Consiliului de Patronaj, pentru modul cum au fost administrate fondurile și corectitudinea gestiunii.

DOMNICA NEGULESCU CHIRICEANU

DICTATUL DE LA VIENA

La 30 august, s-au împlinit 49 de ani de la o dureroasă zi, cum puține au fost în istoria încercatului nostru neam.

E data la care, în 1940, România a primit o lovitură de moarte prin dictatul pronunțat la Viena de reprezentanții Germaniei și ai Italiei de atunci. Sub amenințarea forței brutale, s-au smuls din trupul țării noastre 43.450 kmp, cu o populație de 2.667.000 locuitori, teritoriu așezat chiar în inima Transilvaniei, străvechi pământ românesc. El era dat Ungariei, care, neîmpăcată cu ideea că în 1918 pierduse granițele «Sfântului Ștefan» sau ale imperiului ei mongolic, nu încetase să întrețină aspirații revizioniste cu privire la Transilvania, să se agite pe scena internațională, căutând stăpâni să o asculte și ape tulburi în care să poată pescui.

În 1940 dorințele Budapestei s-au împlinit, căci, fatalmente, România rămăsese singură și deja grav rănită. Nu numai că ea își pierduse aliații, prin lichidarea Poloniei, în toamna lui 1939, prin anihilarea Cehoslovaciei, cu un an mai înainte, fapt care a dus la prăbușirea Micii Înțelegeri, ce ținuse atâția ani Ungaria în șah. Dar victoriilor Germaniei hitleriste împotriva acestor doi aliați principali și vecini ai României li se mai adăugase, încă și mai năucitoare, ofensiva începută de armatele Reich-ului în primăvara lui 1940 în apus, în urma căreia căzuseră, pe rând, sub ocupație: Belgia, Olanda, Danemarca, Norvegia și toată partea de nord a Franței, cu Parisul cu tot. Semnarea de către Franța a armistițiului cu Germania, la 22 iunie 1940, lăsa România fără speranța de a se mai putea bizui, din acel moment, pe vreunul din aliații ei din trecut.

România însăși era rănită de răpirea suferită, chiar în acele zile dramatice pentru soarta Europei, în urma ultimatumului sovietic ce-i fusese adresat la 26 iunie. Prin el, tot sub amenințarea forței, Basarabia și Bucovina de Nord erau rupte din trupul României Mari și anexate de Uniunea Sovietică. Singură, izolată, fără aliați, pândită din spate de Ungaria, ce avea ochii ațintiți asupra Transilvaniei, România s-a înclinat în fața amenințării sovietice.

Când s-a produs «arbitrajul» sau dictatul din august 1940 de la Viena, Românii au găsit totuși puterea să sfideze soarta pe care Germania nazistă și Italia fascistă i-o hărăziseră, prin smulgerea unei părți din Transilvania. Deși guvernul regelui Carol al II-lea a acceptat dictatul, peste tot în țară, și mai ales în Transilvania, populația și armata și-au arătat nemulțumirea, au manifestat contra dictatului, așteptând, dimpotrivă, o decizie de rezistență, dar aceasta a lipsit. În teritorul dat Ungariei, pentru a se satisface pretențiile «etnice» maghiare, majoritatea populației era tot românească.

În ciuda nedreptății, a momentelor grele prin care i-a fost dat să treacă și după dictatul de la Viena, Transilvania răpită nu a pierit niciodată din mințile și inimile Românilor de pretutindeni. Nu se putea întâmpla altfel, căci Marea Unire înfăptuită la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, nu putea pieri din amintirea Neamului. Numai așa poate înțelege și cine nu ne cunoaște că în fața istoriei României au voit să elibereze singuri, în 1944, Transilvania lor și că nu este suflet românesc care să nu vibreze pentru ea, în orice împrejurare.

I. VEVERCA

Mackensen în România

La 16 octombrie 1916, pe frontul româno-rus din Dobrogea, la Cobadin, în retragere Germanii au făcut 3.300 prizonieri, din care 3.000 Ruși și numai 300 Români. După relatările germane, Românii preferau să fie împușcați din cea mai mare apropiere decât să se dea prinși.

Printre prizonierii români se afla și colonelul Tarnovschî, comandantul Brigăzii 40. Bătrânul colonel a fost găsit trântit jos de explozia unui obuz care-i omorâse calul. Cu ostașii oboșiți și efectivul slăbit, el a ținut în loc unitatea germană de la orele 5,30 până la 10,30.

Dus în fața generalului Liebesckind, a fost salutat de general și de toți ofițerii. Generalul i-a restituit sabia cu aceste cuvinte: «Din ordinul excelenței sale feldmareșalul von Mackensen, comandantul nostru șef, am onoarea a vă remite sabia ca semn al înaltei sale considerații militare. V-ați câștigat-o, meritați a o păstra. Dacă ne-am scăpat trupele de la Topraisar, ele vă datoresc întru totul salvarea, fiindcă prin contraloviturii m-ați silit a pierde prea mult timp. N-avem dreptul a vă decora, dar avem dreptul nostru a vă felicita».

Cuvântarea generalului Liebesckind a fost ținută în prezența tuturor ofițerilor din Statul său Major. Martor era și maiorul de cavalerie baronul von Gebstahel.

Colonelul român, cu maxilarul rupt, a fost dus în fața mareșalului Mackensen. Purtarea sa eroică impunea respect și simpatie. Mackensen a dat ordin să i se restituie sabia și să fie tratat, în timpul transportului în Germania și în timpul internării, cu deosebită considerație militară convenită unui viteaz.

După 19 luni de prizonierat în Germania, unde s-a bucurat de un tratament și o atenție specială, colonelul Tarnovschî s-a întors în țară, a fost decorat cu ordinul «Mihai Viteazul» clasa III-a și înaintat la gradul de general.

*

Mai consemnăm două evenimente de altă natură, întâmplate în octombrie 1916, la Constanța, oraș ocupat provizoriu de armatele germano-bulgare. «Bravii» soldați bulgari au legat statuia poetului Ovidiu cu frânghii și au trântit-o la pământ. Au intervenit însă Germanii, rușinați de isprava tovarășilor lor de arme, și au ridicat din nou pe Ovidiu pe pedestalul său de glorie milenară.

În timpul primului război mondial, feldmareșalul August von Mackensen (1849-1945), comandant al trupelor germano-turco-bulgare, avea sarcina exploatării teritoriului ocupat. Locuia la București în casa Meitani, pe strada Brezoianu, când Bulgarii au pus mâna într-o noapte pe o seamă de manuscrise slave de la Academie și au vrut să le transfere peste Dunăre, împreună cu câteva Evangheliare ferecate în argint, luate de la Muzeul de anticități. Sesizat de reprezentanții instituțiilor românești de cultură, acest comandant al oștirii dușmane a făcut un gest care a impresionat pe bucureșteni: a dat ordin telefonic să fie oprit camionul bulgar, care se apropia de Giurgiu, și să fie întors din drum la București.

VIRGIL RADU

DICTIONAR AL MEMBRILOR SFATULUI ŢĂRII DIN CHIŞINĂU (II)

Vlad BOGOS

S-a născut la 1 aprilie 1893, în comuna Boldureşti, judeţul Lăpuşna. Imediat după revoluţia rusă din februarie 1917, fiind student la Facultatea de medicină din Chiev, a activat şi reorganizat, împreună cu Vlad Cazacliu, «Cercul sudentesc de Moldoveni», a ținut legătura permanentă cu redacţia gazetei «Cuvânt Moldovenesc» (Pan Halippa), unde își avea sediul Partidul Național Moldovenesc. La începutul lui 1917 se afla printre membrii care reînființaseră acest partid, iar la 3 septembrie îl găsim printre membrii Comitetului de conducere al partidului sub președinția lui Pavel Gore, secretar Vl. Herța, P.N.M. A fost președintele studenților din Basarabia (1917-1918), șef al organizației P.N.M. din județul Hotin.

La 27 martie 1917 a fost prezent, votând *pentru* Unire.

După această dată, a plecat la Cluj, a terminat Facultatea de medicină și a revenit ca medic în Basarabia, activând în special în județul Hotin. Medic primar în acest județ, deputat în Parlamentul român și, în 1931, prefect. Între 1936 și 1938 a combătut tifosul exantematic în Basarabia și s-a îmbolnăvit el însuși de această boală, care îi va afecta cordul.

În 1940, la 28 iunie, s-a refugiat în țară, iar în 1941 a revenit cu serviciul tot la Hotin.

Din 1944 îl găsim medic în regiunea petroliferă, la Ochiuri. A funcționat aici până în 1950, an în care a venit să-și facă

analizele medicale în București, la spitalul Filantropia. A fost internat pe loc, murind în spital la 25 mai, din cauza bolii de cord.

Nicolae N. BOSIE-CODREANU

S-a născut la 20 iulie 1887, în localitatea Tg. Noua Suliță, județul Hotin.

Anul 1917 l-a găsit cu studiile superioare terminate, inginer la Căile Ferate Ruse din Basarabia, probabil în Chișinău. S-a înscris curând după reînființarea Partidului Național Moldovenesc, în acest partid, jucând un rol foarte important în mișcarea națională moldovenească, în timpul revoluției rusești. Astfel, poate în cea mai critică perioadă pentru Basarabia, și anume la sfârșitul lunii decembrie 1917 și până către mijlocul lunii ianuarie 1918, când un Naștarum Kaabak, un Levenzon, un Roskov sau Perper și mulți alți asemănători, care nu aveau nimic comun cu Basarabia și cu populația ei, au pus mâna la un moment dat pe FORȚĂ în Chișinău, N. Bosie-Codreanu și-a pus la dispoziție casa, în care a avut loc, la 7 ianuarie 1918, consfătuirea frunzașilor Sfatului Țării și ai guvernului tinerei republici. Nu numai atât. După ce s-a hotărât ca să plece cinci delegații la Iași, pe drumuri diferite și în momente diferite, pentru a se putea spera că va ajunge cel puțin una la destinație, N.B.-C. a făcut parte și el dintr-o delegație; ajutorul României trebuia grăbit, deoarece cei ce puseseră mâna pe FORȚĂ au primit sprijinul unui grup de marinari al flo-

tei baltice, condus de S.G. Roșal. «Lipsa unei baze de masă» și-a spus până la urmă cuvântul și cei ce nu erau pământeni s-au văzut siliți să ceară din nou ajutor material și militar la Odesa și Petrograd. (*Istoria Moldavskei SSR*, tom II, pp. 14, 65, apud M. Mușat, I. Ardeleanu, *De la statul geto-dac...*, p. 561).

B.-C. a făcut parte din Sfatul Țării pe întreaga durată cât a ființat acest organism. La 27 martie a fost prezent și a votat *pentru* Unire. În cadrul Sfatului a avut funcția de președinte al Comisiei de mandate.

În jurul anilor '30 a fost numit director de exploatare C.F.R. Se pare că tot atunci s-a stabilit în București. A deținut președinția Asociației aviatice C.F.R. din 1935.

A colaborat la revistele «Arhiva C.F.R.», «Buletinul C.F.R.», «România aeriană» ș.a.

Decorații: Steaua României, Coroana României, Polonia Restituta în grad de mare ofițer, Ferdinand și Sf. Stanislav în grad de comandor.

Ștefan BOTNARIUC

S-a născut la 26 octombrie 1875, în comuna Bălan, județul Bălți. Studii: primare, probabil în satul natal. A fost și elev sanitar la Spitalul Roșcani, județul Bălți. A activat mai târziu ca notar comunal, apoi cooperador, cenzor la Uniunea băncilor populare din Basarabia și la Federala cooperativelor din județul Bălți. A fost consilier județean. În timpul revoluției a fost președinte al Comitetului agrar gubernial din Basarabia. A făcut parte din Partidul Socialiștilor Revoluționari. Pentru Sfatul Țării a fost delegat de Congresul al III-lea al țărănilor. Fiind ucrainean de origine, a fost deputat din partea minorității ucrainene. A deținut această funcție pe toată durata ființării Sfatului Țării, din 21 noiembrie 1917 până în 27 noiembrie 1918.

A fost prezent la 27 martie și a votat

pentru Unirea Basarabiei cu țara.

În cadrul Sfatului a fost membru în Comisiile: de mandate, de declarații și statute, de arbitri, agrară.

A fost senator în Parlamentul român (1922-1926).

A fost colaborator al revistei cooperatiste «Furnica».

Decorații: Regele Ferdinand I, Coroana României în gradul de cavaler.

Gavril BUCIUȘCAN

S-a născut în 1889, în comuna Isacov, județul Orhei. A avut studii secundare, învățător, făcând parte din Partidul Socialiștilor Revoluționari (denumiți eseri), fracția țărănească. A fost delegat pentru Sfatul Țării de către Congresul al III-lea al delegaților țărani. Prezent la 27 martie 1918, *s-a abținut* de la vot.

După înființarea de către Stalin a Republicii Sovietice Socialiste Autonome Moldovenești la 12 octombrie 1924. B.G. a fost ales comisar al poporului (împreună cu alți basarabeni, dar nici unul român) în Comitetul Regional al republicii nou create. Din acest comitet mai făceau parte Ivan N. Crivorucov, și el fost membru în Sfatul Țării. Este de presupus că și B.G. a avut soarta lui Crivorucov și a celorlalți membri din conducerea RSSAM, adică a fost împușcat, din ordinul lui Stalin, în 1937.

Teodosie BUJNIȚĂ

S-a născut la 15 august 1881, în comuna Negureni județul Orhei. Nu se cunosc studiile. Menționat: agricultor-industriaș. A fost delegat pentru Sfatul Țării de către Comitetul Executiv Regional al delegaților țărani, comitet al cărui președinte a fost. Deputat în Sfat de la 27 noiembrie 1917 până la 28 decembrie 1917, când i s-a retras mandatul.

A ocupat diverse posturi sau funcții modeste, începând cu funcția de ajutor de comisar la Orhei, detașat de Sfatul Țării, director de prefectură la Orhei, ajutor de subprefect și subprefect (pretor) la Telenești și Criuleni ș.a. A organizat o Bancă populară și o Cooperativă de consum în comuna Negureni.

Decorații: Medalia Regele Ferdinand I, Meritul cultural pentru construcții școlare, medalia Serviciul credincios.

Gheorghe BURUIANĂ

S-a născut în 1885 la Recea, județul Lăpușna. După absolvirea Seminarului Teologic din Chișinău, a urmat și absolvit Academia comercială-economică din Chiev.

La începutul lui 1917 se afla printre membrii care reînființau P.N.M., iar la 3 aprilie se găsea printre membrii Comitetului de conducere a acestui partid de sub președinția lui Pavel Gore.

A fost delegat pentru Sfatul Țării de către Uniunea Cooperativelor, fiind deputat de la 21 noiembrie 1917. În noaptea de 6/7 ianuarie 1918 PUTEREA (dată de popor) aparținea încă Sfatului Țării. FORȚA, însă, cu ajutoarele primite din Odesa și chiar de la marinarii din Baltica, în Chișinău, și numai în Chișinău, nicidecum în întreaga Basarabie, aparținea Frontotdelului în frunte cu Naștarum Kaabak (v. Bosie-Codreanu N.).

Pentru acest motiv, fruntașii guvernului și ai Sfatului Țării au ținut în acea noapte o ședință secretă în localul Zemstvei (iar a doua, în cursul zilei, la Bosie), hotărându-se plecarea a cinci delegații, pe drumuri și momente diferite, la Iași, pentru a fi grăbit ajutorul României. Una dintre aceste delegații a plecat chiar în noaptea de 6/7 ianuarie 1918. Era formată din doi buni prieteni: Vasile Țanțu și Gh. Buruiană. Chișinăul era blocat de trupele Frontotdelului, ieșirile păzite. Cei doi au bătut noaptea la ușa lui Al. Sinadino, rugându-l să le dea câte un cal.

Numai cu stăruința consulului francez, Dalbia, care locuia în aceeași locuință, cei doi au fost crezuți că sunt membri ai Sfatului Țării și li s-au dat caii. Apoi, deghizați în uniforme de Frontotdel, Buruiană și Țanțu au ajuns la bariera Vistierniceni, unde, printr-o atitudine îndrăzneată, au reușit să ia drumul spre Cornești-Ungheni.

Face parte din Partidul Socialiștilor Revoluționari, fracția Bloc Mold. În cadrul Sfatului a fost membru în comisiile de declarații și statute, de regulamente și în prima Comisie agrară.

La 27 martie a fost prezent și a votat *pentru* Unire. La 25 noiembrie 1918 a fost ales vicepreședinte al Sfatului, funcție pe care a deținut-o și după 27 noiembrie 1918 - dizolvarea, până la 18 februarie 1919 - lichidarea Sfatului Țării.

A fost membru în Consiliul de administrație al «Casei Noastre» și director al acestei Case, membru în Comisia specială de judecată de pe lângă Curtea de Apel din Chișinău.

Decorații: Coroana României, Steaua României în gradele de ofițer și comandor, medalia Ferdinand I.

Ion BUZDUGAN

S-a născut la 9 martie 1887 sau 1889, în comuna Brânzanii Vechi sau Brânzanii Stroești din județul Bălți sau Soroca. Este originar dintr-o familie de răzeși de la Buzdugeni, de unde își trage și numele. După cursul primar din satul natal, studiază științele agricole la Gore-Gorki în Moghilău. Trece apoi la Seminarul pedagogic din Camenița și la Universitatea liberă de litere și drept din Moscova. Licențiat, după Unire, al Facultății de Drept din Iași și doctor în economie politică la Universitatea din Cernăuți.

A luat continuu parte activă la mișcarea națională din Basarabia.

Din mai 1913, de la apariția revistei lunare «Cuvânt Moldovenesc» (v. Halippa)

este colaborator constant al revistei, iar din 1914 și al gazetei bisăptămânale cu același nume. După un timp, devine și redactor al ambelor publicații. În această perioadă și chiar după Unirea din 1918 semnează, pe lângă Ion Buzdugan, și cu numele Nică Românaș și Ion Câmpeanu.

În 1916 s-a înrolat printre ostașii pentru frontul dobrogean. Fiind rănit, a fost repartizat la Marele Cartier General rus, în biroul informațiilor.

În 1917, Ion Buzdugan secondează fidel pe Ștefan Ciobanu în problema naționalizării școlilor și în aceea a introducerii alfabetului latin în locul celui rus.

În noaptea și ziua critică pentru problema românească a Basarabenilor (6/7 și 7 ianuarie 1918), împreună cu alți fruntași ai țării și ai guvernului Republicii Autonome Moldovenești (v. N. Bosie-Codreanu) hotărăște să facă parte din una dintre cele cinci echipe care trebuiau să ia calea Iașului, pentru a grăbi ajutorul României, fiind împreună cu Ion Pelivan și cu V. Gafenco, plasat pe direcția Suruceni-Leova-Iași, un drum extrem de ocolit.

Face parte din partidul SR-ilor naționali. Este delegat pentru Sfatul Țării de către Congresul Militarilor Moldoveni din 20 octombrie 1917. Este deputat în Sfatul Țării din prima zi a ființării - 21 noiembrie 1917 și până la lichidarea acestuia la 18 februarie 1919.

Este prezent și la 27 martie 1918 și votează *pentru* Unire. În calitatea de secretar, ce o avea, în ziua când s-a votat Unirea a rostit: «Noi trebuie să arătăm lumii întregi că trebuie să fim uniți nu numai cu mama

noastră, România, ci și cu frații noștri de peste Carpați, din Transilvania și Bucovina. Noi trebuie să strigăm în lumea întreagă că vrem unirea cu frații noștri de pretutindena». (România Nouă, 29.III.1919). Tot atunci, Ion Buzdugan a spus, citind declarația Blocului Moldovenesc, că acest Bloc, de azi înainte se va numi Blocul Românesc și va apăra în continuare drepturile întregului neam românesc.

După Unire a fost deputat de Bălți din 1918 până în 1932, în aproape toate Parlamentele țării. Fost senator de Bălți, a fost subsecretar de stat la Industrie și Comerț.

A colaborat la: *Moldovanul*, *Glasul Țării*, *Neamul Românesc*, *Moldova de la Nistru*, *Sburătorul*, *Cugetul Românesc*, *Viața Basarabiei*, *România*, *Pagini basarabene*, *Flacăra*, *Convorbiri literare*, *Cuvântul literar* etc.

A lăsat volumele: *Cântece din Basarabia*, *Icoane basarabene*, *Miresme de stepă*, *Țara mea*, *Păstor de timpuri*, precum și o traducere, din Pușkin, a poemului *Țigani* etc.

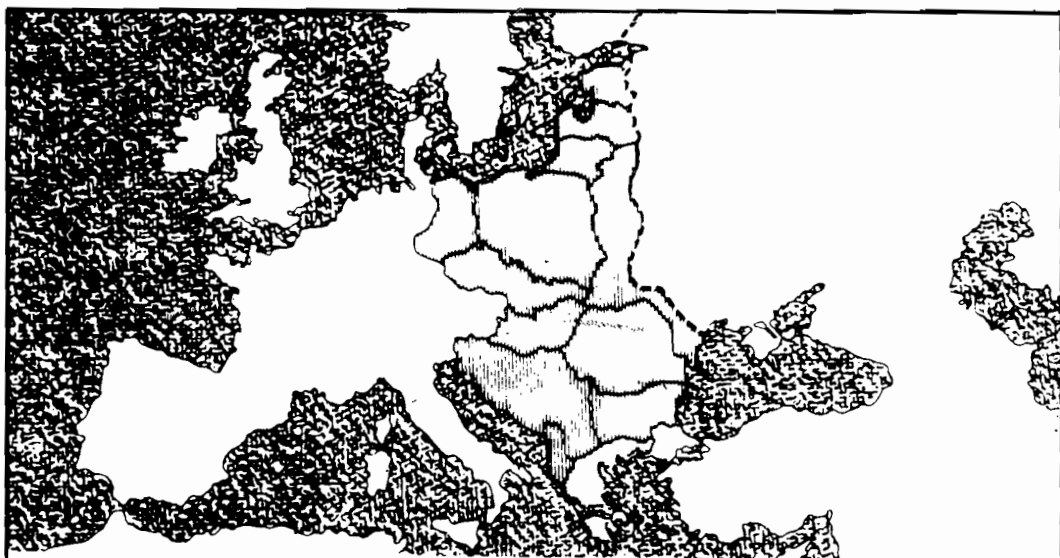
În 1940 se refugiază în București, la familia general Traian Timuș.

În 1941 revine, pentru scurtă vreme, în Basarabia, după care se înapoiază în București, continuându-și traiul în sărăcie, așa cum îi șade bine unui poet.

Decorații: medalia Regele Ferdinand I cu spade și panglică, Ordinul Regele Ferdinand în gradul de comandor.

Moare în București, în martie 1976, la 87 de ani (89), tot sărac.

ALEXANDRU CHIRIAC

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii

CUPRINSUL

Ion Coja, «Sunt naționalist»	1
Grigore Vieru, <i>Aproape maiakovskian, de nevoie</i>	3
Gabriel Iosif Chiusbaian, <i>Convergențe româno-franceze</i>	6
Nicolae Baciu, <i>Serviciile Secrete Britanice și capitularea necondiționată a României</i>	10
Domnica Negulescu Chiriceanu, <i>Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale</i>	14
I. Veverka, <i>Dictatul de la Viena</i>	18
Virgi Radu, <i>Mackensen în România</i>	19
Alexandru Chiriac, <i>Dicționar al membrilor Sfatului Țării din Chișinău (II)</i>	20